S prve razvojne konference Državnega sveta Decentralizacija in u?inkovit javni servis: razvojna vizija Slovenije za naslednje desetletje

?et, 12.09.2024 - 14:59
Natisni

Ljubljana, 12. september 2024 – V do zadnjega sedeža napolnjenem Klubu Cankarjevega doma se je v organizaciji Državnega sveta Republike Slovenije odvila prva razvojna konferenca, katere namen je bil preveriti, kje je Slovenija danes in katere so njene razvojne priložnosti. O pere?ih izzivih so razpravljali ugledni strokovnjaki, znanstveniki in podjetniki. Poseben poudarek je bil na prihodnjih ukrepih s podro?ij skladnega regionalnega razvoja in gospodarstva, ki sta po mnenju organizatorjev klju?na za nadaljnji razvoj države, ter strukturnih reformah, ki zahtevajo prednostno obravnavo s ciljem krepitve odpornosti slovenske družbe na globalne izzive.

Predsednik Državnega sveta **Marko Lotri?** je uvodoma poudaril proaktivno vlogo Državnega sveta pri iskanju ustreznih zakonodajnih rešitev. »Razpravljati želimo o tem, kako v ?im ve?ji meri izkoristiti tako bogate naravne danosti kot tudi bogastvo, ki ga imamo v ljudeh – z namenom, da bi vsi živeli bolje,« je dejal in ocenil, da je velik odziv publike dokaz, da je poglobljena razprava o prihodnosti naše države potrebna in zaželena.

Minister za kohezijo in regionalni razvoj **dr. Aleksander Jevšek** je poudaril, da živimo v ?asu zapletenih geopoliti?nih razmer in številnih globalnih izzivov: »Danes moramo vedeti, kaj nam je storiti, ne da zgolj obstanemo, ampak da se dvignemo. Odgovor je na dlani. Potrebujemo mo?no državo. Zame. kot ministra, odgovornega za kohezijo in regionalni razvoj, je država mo?na toliko, kot so mo?ne njene razvojne regije. ?e gledam zgolj osrednjeslovensko regijo, smo izjemno mo?ni. Ko pa pogledam ostale razvojne regije, ugotavljam, da imamo resen izziv, ki ga v prihodnjem desetletju lahko rešimo, ?e se za to odlo?imo. In kako rešiti izziv, ki ga že rešujemo zadnjih trideset let? Z jasno politi?no odlo?itvijo, da je skladen regionalni razvoj ena izmed klju?nih prioritet naslednjega desetletja. Politi?ni odlo?itvi pa morajo slediti ustrezni ukrepi. Zame je namre? skladen regionalni razvoj: delovno mesto z visoko dodano vrednostjo v radiusu 30 km od doma, zdravo in varno okolje ter mo?en nabor družbenih dejavnosti oziroma storitev. To je tisto k ? emur stremimo. V ?isto vseh dvanajstih razvojnih regijah.«

Državni sekretar na ministrstvu za javno upravo **Jure Trbi?** je uvodoma izrazil prepri?anje, da so široke in tematske razprave, kot je razvojna konferenca Državnega sveta, klju?nega pomena za stalno preverjanje razvoja. Poudaril je, da morajo imeti razvojne politike jasen cilj: izboljšanje pogojev življenja za vse državljanke in državljane. Izpostavil je nujnost u?inkovitega upravljanja javnega sektorja, dviga zaupanja v pravno državo in zmanjševanja stopnje zaznane korupcije. Kot klju? uspešnega prihodnjega razvoja države izpostavil potrebo po premišljenem strateškem pristopu, tako na državni kot lokalni ravni. Tega pa lahko dosežemo le z vklju?evanjem širokega nabora deležnikov, zainteresirane javnosti in socialnih partnerjev, je dejal.

Nadaljevanje konference je potekalo v dveh panelih. Prvi panel, ki ga je vodila sekretarka Državnega sveta **dr. Monika Kirbiš Rojs**, se je osredoto?il na regionalno in kohezijsko politiko, pomen lokalne samouprave vklju?no z vzpostavitvijo druge ravni lokalne samouprave, pokrajin, ter zaupanje v demokracijo.

Direktor Inštituta za ustavno pravo, zaslužni profesor Pravne fakultete Univerze v Ljubljani in nekdanji ustavni sodnik **prof. dr. Ciril Ribi?i?** je ocenil, da sta se vladajo?a koalicija in vlada odlo?ili, da ustanovitev pokrajin, ki nam jo narekuje Ustava RS, umakneta z vrha prioritetnih nalog. »Ne boste mi zamerili, ?e kot ustavni pravnik poudarim, da potiskajo skupaj z pokrajinami v ?akalno vrsto tudi Ustavo!,« je bil jasen. Meni, da je odlašati z ustanovitvijo pokrajin nesprejemljivo, saj dosedanje izkušnje dokazujejo, da so lahko stroški ustanavljanja in delovanja pokrajin razmeroma majhni, ?e jih primerjamo že samo s tem, kaj bi pokrajine lahko storile za odvra?anje in preseganje kriznih razmer (spodbujanje ekonomskega razvoja, omejevanje možnosti izbruha ekonomske in finan?ne krize, izredne razmere na podro?ju zdravja, poplave in druge katastrofe povezane z globalnim segrevanjem). »Boljše poznavanje stanja na terenu in interes ljudi, ki so jih prizadele krizne razmere na posameznem obmo?ju, potrjujejo, da je praviloma odziv na krizo hitrejši, u ?inkovitejši in cenejši, ?e je odlo?anje o ukrepih bližje obmo?ju, kjer ljudje in njihove lokalne skupnosti posledice krize neposredno ob?utijo,« je pojasnil.

Župan Ob?ine Slovenska Bistrica in predavatelj na Fakulteti za energetiko Univerze v Mariboru **doc. dr. Ivan Žagar** je med cilji in razlogi za ustanovitev pokrajin navedel uveljavljanje na?ela subsidiarnosti, odpravo demokrati?nega deficita ter odpravljanje oz. zmanjšanje razvojnih razlik med obstoje?imi (administrativnimi) regijami in ocenil, da so pokrajine podlaga za hitrejši in bolj uravnotežen razvoj. Poudaril je, da je ustanovitev pokrajin nujna, ?e želimo ustaviti ali pa vsaj zmanjšati razvojne razlike, ki iz leta v leto naraš?ajo. »Pokrajinska ureditev bi omogo?ila bolj usklajeno aktiviranje doma?ih razvojnih virov, smotrnejšo rabo sredstev, zahteva jih pa tudi okrepljena regionalna politika v EU in zunaj nje. Nujno je ?ezmejno povezovanje. In ne nazadnje, kar je še posebej pomembno, ustanovitev pokrajin pomeni tudi prevzem odgovornosti za lasten razvoj,« je pojasnil.

Prof. dr. Simona Kukovi? (Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici in Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani) je v prispevku Poti in stranpoti slovenske lokalne samouprave opozorila, da število kandidatov za župane in ob?inske svetnike pada. Institucionalno imamo v Sloveniji drugega najmo?nejšega župana v EU. V Sloveniji ljudje veliko bolj zaupajo lokalnim oblastem kot nacionalnim. Indikator, ki upošteva decentralizacijo oblasti, odgovornosti, volitve in zmogljivosti lokalnih organov ter preglednost in odgovornost lokalnih oblasti, za Slovenijo znaša 6,5, kar je najvišja ocena med vsemi državami (države so ocenjene od 1 do 7, pri ?emer 1 izkazuje najmanjšo, 7 pa najvišjo stopnjo demokrati?nega napredka). Glede na lokalno dav?no avtonomijo je Slovenija na predzadnjem mestu med državami ?lanicami EU, saj so slovenske ob?ine zelo odvisne od nacionalnih transferjev oziroma vsakokratnih pogajanj med župani in vlado.

Prof. dr. Miro Ha?ek (Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani) je v prispevku Miti slovenske lokalne samouprave ocenil, da »potrebujemo raven oblasti, ki bo u?inkovita, finan?no mo?na in avtonomna in bo prevzela naloge, za katere so ob?ine prešibke in država prevelika«. Pri dolo?anju števila pokrajin, brez ?esar ne bo šlo, predlaga, da pogledamo dobro delujo?e tuje zglede in upoštevamo svojo lastno preteklost. Po njegovem mnenju je veliko bolj pomembno, da se tehtno dolo?ijo naloge in na?in financiranja ter odnos do lokalne in državne ravni, kot samo število pokrajin. Spomnil je na temeljna na?ela Evropske listine lokalne samouprave, ki v Sloveniji velja od 1997 naprej, in ocenil, da nam nespoštovanje temeljnih na?el listine (na?elo subsidiarnosti in na?elo koneksitete) že vrsto let povzro?a težave.

Direktor Regionalne razvojne agencije za Koroško **Uroš Rozman** je predstavil dogovor za razvoj regij in druge instrumente. Opozoril je, da v Dogovoru za razvoj regij regionalni razvojni programi niso upoštevani v zadostni meri (npr. zelena infrastruktura tudi za regije, ki so že zelene; vodovod je prioritetno podprt na Primorskem, kljub temu, da so potrebe tudi v drugih regijah, ipd.). Za podporo podjetništvi je v perspektivi 2021-2027 najmanj sredstev do sedaj. Za bolj enakomeren razvoj bi bilo po njegovem mnenju v prehodnem

obdobju do ustanovitve pokrajin treba okrepiti obstoje?e razvojne regije z boljšimi regionalnimi mehanizmi in ve?jo avtonomijo ter jim nameniti bistveno ve? sredstev za uresni?evanje njihovih razvojnih potreb ter izvajanje regijskih projektov.

Dr. Sebastjan Jereti? je med izzivi za politi?no stabilnost Slovenije izpostavil krizo zaupanja v demokracijo, ki je problem celotnega razvitega sveta, nestabilnost politi?nega prostora in dušenje razvojnega potenciala. Najve?ja težava po njegovem mnenju je, da smo v kulturni oziroma ideološki državljanski vojni. Jereti? meni, da regionalizacija lahko povrne zaupanje v demokracijo in prispeva k politi?ni stabilnosti Slovenije, saj bi pomenila novo dinamiko v politi?nem prostoru. K politi?nemu delovanju bi nova ureditev pritegnila nove ljudi z druga?nim profilom, ki bi gojili novo politi?no kulturo.

Drugi panel, ki ga je vodila izvršna direktorica Združenja Manager **Petra Juvan?i?**, se je osredoto?il na razvojno vizijo in prioritete nadaljnjega razvoja. Govorci so analizirali poslovno okolje, pretresli sodelovanje gospodarstva, izobraževalnih institucij in skupnosti, spregovorili so tudi o vplivu demografskih sprememb, trgu dela in pasteh zelenega prehoda.

Predsednik Državnega sveta **Marko Lotri?** je poudaril, da je ekonomska varnost, poleg teritorialne varnosti, prehranske in energetske samooskrbe, eden od temeljev suverenosti države ter da je mo?no gospodarstvo jamstvo za delovanje družbenih sistemov in podsistemov, za dostojne pokojnine, javno šolstvo in zdravstvo. Predstavil je trenutne razmere v gospodarstvu, ki dušijo konkuren?nost, ter mednarodne ekonomske kazalnike, ki dokazujejo, da se poslovno okolje v Sloveniji poslabšuje. Med razlogi za tako stanje je med drugim navedel nestabilen in nepredvidljiv dav?ni sistem, visoko dav?no obremenitev dela, tog trg dela, manko kadrov, regulativne ovire, neu?inkovito ?rpanje evropskih sredstev ter korupcijo in pomanjkanje transparentnosti v javnih institucijah ter vladnih procesih. Med predlogi izboljšav je izpostavil nujnost izpeljave strukturnih reform, izgradnjo JEK 2, decentralizacijo, krepitev kadrov in zmanjšanje stroškov dela ter revizijo obstoje?e zakonodaje.
Nekdanji predsednik uprave Leka d.d. Robert Ljoljo je naslovil pomen sodelovanja gospodarstva, izobraževalnih institucij in skupnosti. Ocenil je, da je krepitev lastnih zmogljivosti na podro?ju biofarmacevtike velika priložnost za Slovenijo. Med izzivi, s katerimi se soo?ata tako Lek/Sandoz kot gospodarstvo na sploh, pa je izpostavil dolgotrajno pridobivanje gradbenih dovoljenj, pomanjkljivo javno (logisti?no) infrastrukturo ter pomanjkanje izurjenih strokovnjakov in drugih kadrov. Med nujnimi ukrepi na podro?ju farmacevtske panoge je izpostavil podporno zakonodajno okolje in regulativni okvir za privabljanje talentov, spodbujanje inovacij in razvoja biotehnologije v Sloveniji, sprejem ustreznih prostorskih na?rtov, posodobitev izobraževalnega sistema ter podporo prenosu inovacij v (biotehnološka) zagonska in rasto?a podjetja s pomo?jo inkubatorjev, pospeševalnikov in mentorskih programov.

Prof. dr. Vito Bobek (Univerza za uporabne znanosti FH Joanneum v Gradcu, Ekonomsko-poslovna fakulteta Univerze v Mariboru, ?lan programske skupine na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani) je predstavil kriti?en pogled na zeleni prehod. Opozoril je, da bi za Slovenijo, kot majhno in relativno industrijsko odvisno državo, takšen prehod prinesel vrsto izzivov, vklju?no z izgubo konkuren?nosti, povišanimi stroški energije in negativnimi u?inki na zaposlovanje. Osredoto?il se je na ekonomske, socialne, tehnološke in infrastrukturne izzive, pa tudi na politi?ne in geopoliti?ne posledice zelenega prehoda. Poudaril je, da zeleni prehod, kot ga trenutno promovira EU, morda ni najboljša rešitev za vse države ?lanice, še posebej ne za manjše in manj razvite države, kot je Slovenija, hkrati pa EU kot celota vse bolj zaostaja za drugimi razvitimi državami. »Namesto enostranskega in pogosto ideološko motiviranega pristopa je nujno potreben kriti?en in uravnotežen premislek, ki bo vklju?eval realne gospodarske, socialne in tehnološke okoliš?ine ter potrebe vseh državljanov«.

Prof. dr. Jan Grobovšek z Univerze Edinburg je izpostavil, da je BDP na prebivalca v Sloveniji precej nižji od povpre?ja držav ?lanic EU ter sosednje Avstrije. Klju?en dejavnik dolgoro?ne produktivnosti je demografija. Slovenija ima relativno malo prebivalcev, kar vpliva na konkurenco in ekonomijo obsega, hkrati pa malo število prebivalstva draži fiksni strošek javne uprave na posameznika. Projekcije kažejo tudi, da se bo število prebivalcev v Sloveniji še znižalo. Slovenija ima tudi nizko stopnjo urbanizacije tako glede na število prebivalcev kot tudi glede na stopnjo razvitosti, kar prav tako vpliva na produktivnost in rast poslovnih dejavnosti. Za trenutno stanje je kriva tudi visoka cena nepremi?nin v mestnih središ?ih in dolgotrajno pridobivanje gradbenih dovoljenj.

Predsednik uprave DEWEsoft d.o.o. **dr. Jure Knez** je spregovoril o temeljnih vrednotah Slovenije, ki bi morale biti osrednje pri oblikovanju našega razvojnega na?rta in vizije za prihodnost. Izpostavil je, da so v podjetju najpomembnejši dobri produkti in storitve, ekipa, razvoj in prodajna mreža, med vrednotami pa je na prvem mestu kultura sodelovanja. Za uspešnost družbe je po njegovem mnenju treba energijo usmerjati v skupne cilje, pri ?emer nas najbolj ovirajo notranja trenja. ?e so osebne temeljne vrednote, na katerih lahko gradimo, spoštovanje in zaupanje, poštenost, medsebojna pomo?, pripadnost in zmernost, potem mora država poskrbeti predvsem za osebno svobodo, samostojnost, u?inkovitost, vzgojo in izobraževanje, pregledno trošenje javnih financ in vklju?enost prebivalstva v procese odlo?anja.

Prof. dr. Polona Domadenik Muren z Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani je med klju?nimi izzivi trga dela izpostavila demografski prehod, nove tehnologije, ki zahtevajo usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, poveli?evanje usklajevanja dela in prostega ?asa, neenakost v dohodku in premoženju, nizko rast produktivnosti, prepo?asno odzivnost izobraževalnega sistema, neizkoriš?en potencial socialnega partnerstva ter dejstvo, da globalni trg dela ne deluje. Poseben izziv predstavlja tudi vpliv rabe generativne umetne inteligence, ki lahko ob pravilnem pristopu prinese številne prednosti. Po projekciji Svetovnega gospodarskega foruma iz leta 2022 naj bi do leta 2027 ve? kot 60 odstotkov delavcev potrebovalo prekvalifikacijo. Z vidika potreb trga dela je treba zato spodbujati vseživljenjsko u?enje, predvsem za pridobitev digitalnih kompetenc, ki bodo klju?ne za delovanje v prihodnji družbi.

Zaklju?ke razvojne konference bo na eni od prihodnjih sej obravnaval plenum Državnega sveta in jih nato posredoval v obravnavo Vladi Republike Slovenije in drugim pristojnim organom.

***

Glavni poudarki konference oziroma osnutki zaklju?kov:
PANEL 1 / Regionalna/kohezijska politika, lokalna samouprava, vzpostavitev pokrajin, politi?ni sistem

Ustava Republika Slovenije, ki v 143. ?lenu ustrezno ureja pokrajine že vse od leta 2006, je temeljni in najvišji splošni akt, ki je zavezujo? za vse. Zato je vsakršno odlašanje politike z ustanovitvijo pokrajin nesprejemljivo, ustavnopravno nevzdržno ter nedopustno.

Vzpostavitev u?inkovitih, finan?no mo?nih in avtonomnih pokrajin je klju?nega pomena za reševanje sodobnih razvojnih izzivov, ki jih prinašajo vse pogostejše krizne situacije. Zaradi boljšega poznavanja stanja na terenu, smotrnejše porabe sredstev in interesa prebivalcev so pokrajine kot druga raven lokalne samouprave sposobne prevzeti naloge, za katere so ob?ine prešibke ter država prevelika in preve? oddaljena.

?e trenutno ni zadostne politi?ne volje oz. zagotovljene ustavne ve?ine za sprejetje dogovora glede novih mej pokrajin in s tem ustanovitev pokrajin, je nujno v prehodnem obdobju okrepiti obstoje?e razvojne regije z boljšimi regionalnimi mehanizmi in ve?jo avtonomijo ter jim nameniti bistveno ve? sredstev za uresni?evanje njihovih razvojnih potreb ter izvajanje regijskih projektov.

PANEL 2 / Razvojna vizija in prioritete razvoja Slovenije, vklju?no z najbolj potrebnimi reformami

Pri oblikovanju in izvajanju zelenega prehoda je klju?no, da se v proces vklju?ijo državljani, industrija in drugi deležniki. Namesto vsiljevanja zelene politike od zgoraj navzdol, bi morale tako EU kot države ?lanice spodbujati javne razprave ter pri oblikovanju in sprejemanju ukrepov evropskega zelenega dogovora slediti željam in potrebam prebivalstva in gospodarstva.

Izvajati moramo postopni zeleni prehod namesto radikalnih sprememb, z uravnoteženim pristopom med fosilnimi gorivi, jedrsko energijo in obnovljivimi viri.
Z vlaganjem in spodbujanjem raziskav in razvoja moramo spodbuditi inovacije, ki so klju? do trajnosti.

Demografski podatki kažejo, da se zmanjšuje število rojstev (leta 2023 je bilo 16.989 rojstev), od leta 2017 je naravni prirast negativen (leta 2023 je bil – 4551 prebivalcev), ob tem pa se pove?uje delež populacije nad 65 let. Ti demografski trendi ogrožajo vzdržnost pokojninskega in zdravstvenega sistema ter sistema dolgotrajne oskrbe, zaradi premajhnega priliva delovno aktivne populacije pa hkrati ogrožajo tudi potenciale za našo produktivnost in konkuren?nost v globalnem okolju. S tega vidika so zato nujne spodbude s ciljem, da mladi ostanejo v Sloveniji in ne, da se tovrstne ukrepe uvaja le za tujce.

Z vidika potreb trga dela je treba spodbujati vseživljenjsko u?enje, predvsem za pridobitev digitalnih kompetenc, ki bodo klju?ne za delovanje v prihodnji družbi.

Foto in video: Benjamin Beci/DS.

**Posnetek je opremljen s podnapisi.